

АСПЕКТИ НА ЕЗИКОВАТА КУЛТУРА КАТО ЧАСТ ОТ КОМУНИКАТИВНИТЕ УМЕНИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРЕНОСИМИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ

Йордан Стефанов Генов

Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

Катедра „Стратегическо планиране“

e-mail: jordan_genov@mail.bg

Резюме: Целта на настоящото изследване е да анализира връзката между езиковата култура, комуникативните умения и преносимите компетенции, като се обърне специално внимание на тяхното приложение в професионалния и публичния сектор.

Владеенето на език може да се дефинира като способност за точно и подходящо използване на езика в неговите устни и писмени форми в различни настройки. Керн (Kern, 2000) разработва широка концептуална рамка за разбиране на владеенето на езика, която включва три измерения на академичната грамотност: лингвистична, когнитивна и социокултурна. Владеенето на даден език изисква знания и умения за използване на езиковите компоненти. Освен това са необходими основни познания, критично мислене и метакогнитивни умения, както и разбиране и прилагане на културни нюанси, вярвания и практики в контекста. И накрая владеенето на даден език изисква умения за правилно използване на четирите езикови области – слушане, говорене, четене и писане – за различни цели, в различни ситуации, с различни аудитории.

Ключови думи: езикова култура, комуникация, социална роля, преносими компетенции, комуникативна компетентност.

JEL: I21, J24, M53, Z13.

ASPECTS OF LANGUAGE CULTURE AS PART OF COMMUNICATIVE SKILLS IN THE CONTEXT OF TRANSFERABLE COMPETENCES

Yordan Stefanov Genov

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Department „Strategic Planning“

e-mail: jordan_genov@mail.bg

Abstract: The aim of this study is to analyze the relationship between language culture, communicative skills, and transferable competencies, with a special focus on their application in the professional and public sectors.

Language proficiency can be defined as the ability to use language accurately and appropriately in its spoken and written forms in a variety of settings. Kern (2000) develops a broad conceptual framework for understanding language proficiency that includes three dimensions of academic literacy: linguistic, cognitive, and sociocultural. Language proficiency requires knowledge and skills in using language components. It also requires basic knowledge, critical thinking, and metacognitive skills, as well as understanding and applying cultural nuances, beliefs, and practices in context. Finally, language proficiency requires skills in using the four language domains—listening, speaking, reading, and writing—correctly for different purposes, in different situations, and with different audiences.

Keywords: language culture, communication, social role, competencies, communicative competence.

JEL: I21, J24, M53, Z13.

Въведение

Езиковите компетенции играят важна роля в стимулирането на когнитивните процеси и развитието на логическите способности. Процесът на изучаване и използване на език активира мозъчните структури, свързани с паметта, вниманието и решаването на проблеми. Освен това езиковите способности подпомагат развитието на критичното мислене и способността за анализ и синтез на информация.

Актуалността на тази тема се дължи на факта, че комуникацията предоставя средствата за разработване и изпълнение на решения, осигуряване на обратна връзка и коригиране на целите и процедурите на организацията в съответствие с изискванията на ситуацията.

Следователно както ръководителите, така и изпълнителите трябва да разберат основните концепции и употреби на комуникационните технологии и да могат да вземат важни решения относно тяхното използване.

Предмет на настоящото изследване са аспектите на езиковата култура и тяхната връзка с комуникативните умения. **Обект** на изследването са проявите на езиковата култура в контекста на преносимите компетенции в професионалната и публичната сфера.

Целта е да се разгледат различните аспекти на езиковата култура и тяхното значение за комуникативните умения и преносимите компетенции, като се идентифицират механизмите, чрез които те допринасят за професионалната ефективност и социалната интеграция.

Задачите на изследването включват:

- Анализ на ключовите теоретични концепции за езиковата култура и комуникативната компетентност.
- Изследване на връзката между езиковата култура и преносимите компетенции в различни контексти (публичен сектор, бизнес среда).
- Класификация и анализ на видовете общуване и тяхната роля за развитието на индивида.

Методологията включва теоретичен анализ на научна литература, синтез на концепции от лингвистиката, социолингвистиката и теорията на комуникацията, както и компаративен анализ на различни подходи.

1. Теоретични аспекти на езиковата култура и комуникативната компетентност

Езиковите компетенции са фундаментални за установяване и поддържане на социални взаимоотношения. Владееенето на език позволява на индивидите да комуникират ефективно, да изразяват своите мисли, чувства и нужди, и да изграждат взаимоотношения с околните. За пълното усвояване на език е необходимо да се вземат предвид и социокултурните аспекти на комуникацията.

Концепцията за комуникативна компетентност, въведена от Hymes (1972), е от съществено значение, тъй като той твърди, че човек „придобива компетентност за това кога да говори, кога не и за какво да говори с кого, кога, къде, по какъв начин“ (Hymes, 1988). С други думи става въпрос за демонстриране на езиковата компетентност в различни комуникативни ситуации, като на първо място се вземе предвид социокултурният контекст.

Развитието на езиковата и комуникативната компетентност е критично за професионалната мобилност и ефективност, особено в публичния сектор, където ясната и културно-адаптирана комуникация е ключова за прилагане на политики и медиране на социални взаимодействия.

2. Многопластовата роля на езиковата култура

В широк аспект фундаменталното отношение език – реч и техните функции се представят в контекста на динамиката на съвременните езикови процеси и езиковата комуникация в различните сфери на обществения живот. Видовете речева дейност и речевите роли, в които попадат комуникантите (участниците в комуникативния акт), се разглеждат в светлината не само на социолингвистичните теории, но и от гледна точка на прагматиката на езика (Иванова, 2012).

Концепцията на Александър Теодоров Балан за езиковата култура, подчертава значението на езиковото съзнание и усет, които са ключови за постигането на висока езикова култура и майсторство. Балан вярва, че без усет за българска реч не може да се постигне истинска езикова култура, а оттам и интелектуално развитие. Обобщавайки разбиранията си по въпроса за езиковата култура, Балан ги доразвива в два аспекта: умението за адаптиране на езика към различни комуникативни ситуации и задълбочените теоретични знания (Георгиева, С.И.).

➤ Адаптиране на езика към комуникативни ситуации

Първият аспект е умението за адаптиране на езика съобразно конкретната комуникативна ситуация. Това включва способността за използване на правилния езиков регистър и стил в зависимост от обстановката и събеседника. В публичния сектор този аспект е изключително важен, тъй като

служителите комуникират с разнообразни аудитории – от колеги и началници до граждани и представители на други институции. Ефективната комуникация в тези различни контексти изисква гъвкавост и умение за избор на подходящите изразни средства.

➤ **Теоретични знания и лингвистична компетентност**

Вторият аспект се отнася до задълбочените теоретични знания и лингвистична компетентност. Това включва познания по граматика, лексика и синтаксис, както и умения за правилно и ефективно прилагане на тези знания в различни ситуации. Добрата теоретична подготовка позволява на служителите да създават ясни и точни съобщения, което е от ключово значение за изготвяне на официални документи, водене на дискусии и представяне на информация пред обществеността.

➤ **Влияние върху социалните взаимодействия и стабилността на отношенията**

Тези аспекти на езиковата култура са от съществено значение за изграждането на ефективна комуникация, която подпомага социалните взаимодействия и стабилността на междуетническите и международните отношения. Когато служителите в публичния сектор разполагат с добре развита езикова и комуникативна компетентност, те могат по-лесно да установяват доверие, да управляват конфликти и да насърчават сътрудничеството между различни групи и нации.

➤ **Ролята на културата на словото в икономическата сфера**

В икономическата сфера езиковата култура може да се разглежда като важна категория, която има значителен принос за икономическия растеж и развитие. Високата речева култура и развитата икономика на развитите страни са неразривно свързани помежду си. Ефективната комуникация и умението да се използват подходящи езикови средства спомагат за създаването на по-устойчиви и продуктивни бизнес връзки, което от своя страна стимулира икономическия просперитет.

Обратно на това, ниската речева култура на обществото може да ограничи нивото на развитие и ефективност на икономиката. Липсата на компетентност в общуването води до неясноти, недоразумения и конфликти, които могат да забавят икономическия растеж и да намалят продуктивността. В съвременния пазарен контекст, където глобализацията и международната търговия играят водеща роля, умението за ефективна комуникация се превръща в ключов фактор за успех.

Речевата компетентност в пазарните условия се превръща в незаменим компонент от общото професионално обучение на бъдещите специалисти във всички области на науката и технологиите. Тя включва не само граматически и лексикални умения, но и способността за адаптиране на езика в различни комуникативни ситуации. Тази компетентност е от съществено значение за успешно представяне на идеи, водене на преговори и разрешаване на

конфликти. Освен това тя подпомага изграждането на мрежи от професионални контакти и създаването на доверие и сътрудничество в бизнес средата.

Оттук следва, че фокусът, насочен към познанията, уменията и отношението, свързани с употребата на езика, играе критична роля в икономическата сфера. Високата речева култура е свързана с по-високо ниво на икономическо развитие и ефективност, докато липсата на речева компетентност може да ограничи икономическия растеж.

В пазарните условия речевата компетентност е незаменим компонент от професионалното обучение и ключов фактор за успешната реализация на бъдещите специалисти (Маринов, 2004). Това обхваща правилата и нормите на речевото поведение, стила на комуникация и способността за адаптация към различни културни среди (Byram, (1997)).

Диференциалната зависимост на езиковата култура подчертава важността на адаптирането на езиковото поведение спрямо различните социални, културни и професионални контексти. Ефективната комуникация изисква разбиране на тези зависимости и уменията да се прилагат подходящите езикови и културни норми във всяка специфична ситуация.

Езиковата култура представлява сложна система от умения и знания, които позволяват на индивидите да комуникират ефективно и културно адекватно. Диференциалната зависимост на езиковата култура се проявява в различните аспекти на социалната и професионалната среда, като влияе на многообразието от комуникативни ситуации (Hymes, 1988).

Ще представим тази зависимост в няколко ключови области (Георгиева, 2008):

Културно влияние върху езика: Културните контексти значително влияят на езиковата култура. Различните култури имат специфични езикови норми и обичаи, които определят как и кога е подходящо да се използва даден език. Например формалността на комуникацията в Япония е много различна от тази в САЩ, което изисква различен подход към езиковата култура.

Morillas (2001) потвърждава, че „хората комуникират езиково в културна среда, която ограничава формата и естеството на комуникацията. Културата ограничава както това, което е придобито, така и как е придобито. На свой ред комуникативните процеси оформят културата, която се предава в професионалната, социалната или домашната среда“ (Morillas, 2001). Културата може да се дефинира като „споделяната система от символично знание и модели на поведение, извлечени от речевата комуникация“ (Георгиева, 2008). Това означава, че културните знания и норми се предават и утвърждават чрез езика и комуникативните практики.

По този начин споделяме културни кодове за социалния живот, ролеви очаквания, общи дефиниции на ситуации и социални норми, за да осигурим предвидимост и оцеляване на човешкия вид. Както казва Георгиева (2008), „Има взаимовръзка между езика и неговия народ и ако културната информация не се преподава като част от комуникативната компетентност, не може да се осъществи пълна комуникация“ (Георгиева, 2008).

Езикът и културата са неразделни: вярвания, идеи и идентичности се предават чрез езика. „Културата е свързана със споделени значения. Значенията се произвеждат и обменят чрез езика, който е средството, чрез което ние „осмисляме“ нещата. Значенията могат да се споделят само чрез езика“ (Hall, 1997).

Културата и комуникацията си влияят взаимно. Самата комуникация винаги възниква и се случва в рамките на една култура. С други думи комуникацията носи култура и неизбежно влияе на нейната структура. Нашата собствена култура се показва чрез комуникацията и обратно културата ни учи как да се държим и да общуваме по подходящ начин (Hall, E.T., & Hall, M.R., 1990). Изследователи определят културата като „система за създаване, изпращане, съхраняване и обработка на информация“ и я считат за тясно свързана с комуникацията, което означава, че културата е свързана с нашето ежедневие. Комуникацията позволява на членовете на една култура да споделят, не във всички аспекти, определени гледни точки и визии за света (Hall, E.T., & Hall, M.R., 1990).

Ролята на образованието в развитието на езиковата култура: Образователните системи играят ключова роля във формирането на езиковата култура на индивидите. Те предоставят основата за развитие на езиковите умения и културната компетентност, което е важно за успешната комуникация в различни социални и професионални контексти.

Езикът е средство за комуникация между членовете на общността под формата на звукови символи, произведени от речевия орган. По принцип езикът има определени функции, които се използват според нуждите на човек, т.е. като инструмент за себеизразяване, като средство за общуване, като инструмент за организиране и адаптиране към социална интеграция в околната среда или обстоятелства и като инструмент за социален контрол.

В пазарните условия речевата компетентност е незаменим компонент от професионалното обучение и ключов фактор за успешната реализация на бъдещите специалисти (Маринов, 2004).

Следователно езиковата култура не е само личностна характеристика, а и стратегически ресурс, който влияе пряко на организационната ефективност, икономическия растеж и социалната кохезия. Инвестициите в нейното развитие са от пряко значение за повишаване на конкурентоспособността както на индивида, така и на организацията и държавата.

3. Класификация на общуването и връзката му с преносимите компетенции

Голямото разнообразие от видове общуване може да играе специфична роля в умственото и индивидуално развитие на индивида (Spencer-Oatey & Franklin, 2009).

- **Материалното общуване** позволява на хората да получат предмети от материалната и духовна култура, които са необходими за живота.

- **Когнитивното общуване** действа като фактор в интелектуалното развитие, тъй като индивидите, които общуват помежду си, се обогатяват взаимно със знания.

- **Мотивационното общуване** е процесът на обмен на позитивни, вдъхновяващи послания с цел засилване на мотивацията и ангажираността. Хората, които владеят това общуване, са по-успешни в мотивирането на своите екипи (Dweck, 2006).

- **Контекстуалното общуване** (което замества неясния термин „климатизирана комуникация“) създава състояние на готовност за учене и формулира необходимите настройки за оптимизиране на други видове комуникация. То косвено допринася за развитието, като подготвя средата за ефективна интеракция.

- **Биологичното общуване** служи за самосъхранението на организма. То създава физиологичната основа за социалното общуване, като осигурява функциите за когнитивна и емоционална активност. От своя страна, социалното общуване влияе върху биологичните процеси чрез стресови реакции и хормонални промени (Alberts et al., 2014).

- **Социалното общуване** обслужва нуждите на хората и допринася за развитието на формите на социалния живот (Андреева, 2001).

Преносимите компетенции като критично мислене, емоционална интелигентност и работа в екип са неразривно свързани с умението за адаптивно използване на различни видове общуване. Езиковата култура е медиаторът, който позволява ефективното превключване между тях в зависимост от контекста, като по този начин се подпомага както личностното, така и професионалното развитие.

4. Езиковата култура в деловото общуване

В различни професионални среди, като бизнес, медицина или право, езиковата култура включва специфични термини и изрази, които са уникални за съответната област. Това налага необходимостта от професионална езикова компетентност, която включва не само технически знания, но и умението да се комуникира ясно и ефективно в рамките на професионалните стандарти.

Отчитайки необходимостта от адекватна комуникация в професионален контекст, се излага на преден план хипотезата, че следните преносими компетенции, или „soft skills“ - умения като критично мислене, емоционална интелигентност, разрешаване на конфликти и работа в екип, не могат да дадат положителен резултат без познаването и боравенето с лингвистичния подход.

Наред с това е важно да се отбележи, че взаимовръзката на езиковата култура и преносимите компетенции изхожда от възможността за ефективно и културно адекватно общуване на индивида в името на личното и професионалното развитие (Canale, M., & Swain, M., 1980). В тази връзка **ролята на езика има следните основни аспекти:**

1. **Инструмент за взаимодействие с другите:** Условие за успешна комуникация е участието на две или повече лица, които водят разговор помежду си. В този случай процесът на взаимодействие е подчертан, за да се позволи обратна връзка между говорещия и неговия събеседник. Това създава динамика на комуникацията, където и двете страни активно участват и реагират на посланията на другия.

2. **Отразява нивото на образование на човека:** Колкото по-високо е образованието на човек, толкова по-висока е речевата му компетентност. Взаимовръзката между образованието и езика е подкрепена от използването на книжовен език в училищната или работната среда. Лицата с по-високо образование обикновено владеят по-широк речник и по-сложни граматически структури.

3. **Показва авторитет:** Лидерът трябва да може да говори добре с подчинените си. Владееенето на езика е ключов фактор за изразяване на идеи ясно и праволинейно. Когато лидерът може да комуникира ефективно, това повишава неговия авторитет и способността му да вдъхновява и мотивира другите.

4. **Власт:** Чрез използването на богата речева култура човек може да аргументира своите възгледи по-лесно и убедително. Езиковата компетентност позволява на индивида да представя аргументите си ясно, което усилва неговото влияние и способността му да убеждава другите.

Социална роля

Социалната значимост на културата на словото е, че вербалната комуникация е най-разпространеният вид социална комуникация.

Човекът трябва да подбира езиковите средства в зависимост от социалния си статус и социалния статус на реципиента. Нормата е важна в едно социално взаимодействие – нормата е общоприето правило, модел, който задава рамка на нещата, които се случват в деловата сфера, и служи за по-бързо и лесно общуване.

В процеса на социално взаимодействие един човек изиграва множество социални роли и попада в редица ситуации, които диктуват избора на езиковите му средства, както и организацията на речта му спрямо това. Всеки човек в битието си е поливалентен, т.е. принуден е да преминава от една социална роля в друга и да организира речта си по различен начин, за да бъде адекватен. Това води до превключване на речевите кодове, което се диктува от различни фактори, най-съществен от които е прекият събеседник. Реално социалната роля е позицията, която едно лице заема в социалните

отношения. Това е нормативно определен начин на поведение, очакван от всеки, който заема позиция в обществото.

Класификация на общуването

Голямото разнообразие от видове в съдържанието, целите, средствата за общуване, също може да играе специфична роля в умственото и индивидуалното развитие на индивида. Материалното общуване позволява на хората да получат всичко необходимо за нормален живот, предмети от материалната и духовна култура, които действат като условия за индивидуално развитие (Spencer-Oatey, H., & Franklin, P.).

Когнитивното общуване действа като фактор в интелектуалното развитие, тъй като индивидите, които общуват помежду си, получават необходимата информация за себе си и се обогатяват взаимно със знания.

Климатизираната комуникация създава състояние на готовност за учене, формулира необходимите настройки за оптимизиране на други видове комуникация. Косвено допринася за индивидуалното развитие на човека. Чрез развитието на езиковата култура хората стават по-способни да разбират и интерпретират различни културни контексти, което улеснява обмена на знания и идеи.

Преносимите компетенции включват умения като критично мислене, емоционална интелигентност, разрешаване на конфликти и работа в екип. Развитието на езиковата култура подпомага тези умения, като насърчава разбирането и уважението към различни гледни точки. Ефективната комуникация и когнитивното общуване са основни елементи, интегрирани в преносимите компетенции, а езиковата култура играе важна роля в подпомагането на процеса за личното и професионалното развитие.

Мотивационното общуване играе съществена роля в личностното и професионалното развитие. Това е процесът на обмен на позитивни, вдъхновяващи и насърчителни послания между индивидите и включва както вербална, така и невербална комуникация с цел да засили мотивацията и ангажираността на участниците.

Хората, които владеят мотивационното общуване, са по-успешни в мотивирането на своите колеги и екипи, като същевременно създават подкрепяща и вдъхновяваща работна среда. Както е известно, „човешкото поведение в организационен контекст се определя от мотивационни процеси. Задоволяването на дадени потребности е водещо в поведението на личността и неговата трудова изява на работното място.“ (Сирашки, 2013).

Преносимите компетенции, като критично мислене, емоционална интелигентност, управление на конфликти и лидерски умения, могат да бъдат значително подобрени чрез мотивационното общуване. Когато хората се чувстват мотивирани и подкрепяни, те са по-склонни да развиват и прилагат тези компетенции в различни контексти (Dweck, 2006).

Активното общуване се определя като междуличностен обмен на действия, знания, умения, има пряк и развиващ се ефект за индивида, тъй като неговата собствена дейност се подобрява и обогатява.

Биологичното общуване служи за самосъхранението на организма, като важно условие за поддържане и развитие на жизнените му функции. От друга страна, създава основа за социалното общуване, като осигурява необходимите физиологични функции за когнитивна и емоционална активност. В този контекст социалното общуване влияе върху биологичните процеси чрез стресови реакции, хормонални промени и други физиологични адаптации.

Преносимите компетенции включват умения като управление на стреса, емоционална интелигентност и адаптивност, които са тясно свързани с биологичните процеси на организма.

Разбирането на биологичното общуване може да помогне за развитието на тези компетенции, като подпомага осъзнаването на връзката между физическото здраве и комуникативните умения.

Социалното общуване обслужва нуждите на хората и е източник, който допринася за правилното развитие на формите на социалния живот, на отделни групи и специални колективи (Alberts, B., Johnson, A., Lewis, J., Raff, M., Roberts, K., & Walter, P., 2014).

Хората се нуждаят от пряка комуникация, за да общуват и получават образование в резултат на правилното използване на данните, дадени му от раждането, най-прости и ефективни средства, например, условно-рефлексни, викарни и вербални. Индиректната комуникация осигурява по-широко усъвършенстване на средствата за общуване и ги подобрява на определена основа за самообразование и самоуправление (Андреева, 2001).

Делово общуване

Показателите за деловото общуване са ситуации на социално взаимодействие между лица с различно по престиж положение в служебната йерархия. Деловото общуване е неделима част от социалните роли, които един човек трябва да изпълни. Той попада в конкретни речеви ситуации, които изискват от него определено езиково поведение, наложено от фактори като комуникативни цели, комуникационни стратегии, социален статус, характер на връзката между общуващите партньори и т.н.

В бизнес отношенията се използват двата вида комуникация – вербалната за предаване на информация и невербалната като „особен вид договаряне на междуличностното поведение“. Вербалната носи съдържанието, невербалната комуникация създава отношението (Бойков, В. и Тоцева, Я., 2016). Както пише лингвистът Т. Г. Винокур „вербалното поведение се явява като визитна картичка на човека в обществото“ (Винокур, 1993).

Проф. Любомир Стойков сочи, че вербалните тънкости при водене на преговори опират до талант за концентрация и умение за пресяване на получената информация, което от своя страна позволява, експресно да се

променят и видоизменят позициите, условията, сроковете, цените и прочее компоненти от обичайните бизнес разговори. Не може обаче и да се мисли за вербален успех при воденето на преговори, ако се подценява въпросът, свързан с опознаването на другата страна, на реалните или потенциалните бизнес партньори и организационни събеседници (Стайков, 2013).

Най-различни могат да бъдат ораторските стимули и похвати във воденето на преговорите. Тук ролята на задаваните въпроси, контравъпроси или дипломатичното умение да се сменя незабелязано темата и да се отклоняват нежелани питання, играят сериозна роля. Увереното вербално поведение в бизнес разговорите произтича от доброто познаване на другата страна, на индивидуалните качества и характерови особености на деловия партньор. Много често съществуват различия в предварителните нагласи и очаквания на преговарящите страни, така че има смисъл от провеждането на, образно казано – вербално разузнаване, т.е. максимално бързо да се ориентираме в това, което на нашия партньор му е известно, и това – което не му е известно за нашето предложение, респективно, стоки, услуги, фирмено състояние и т.н.

Проф. Стойков съветва мениджърите след като са изяснили интересите на партньорите си, техните цели и евентуални отстъпки, които биха могли да се направят и на свой ред собствените цели, интереси и посоки на маневри, едва тогава да пристъпят към изготвянето на стратегия за предстоящи преговори. Във вербален аспект тази стратегия предполага максимална лаконичност, словесна достъпност (сложните и тромави изрази са табу), точност и непоколебимост при говоренето и оферирането на условията, след което се осъществява съвместното партньорство и сътрудничество (Стайков, 2013).

Централният принцип на езиковата култура в деловите отношения е принципът на сътрудничество, който се осъществява в съответствие с теорията на Х. П. Грайс, седем максими (принципи на поведение):

1. максималната мярка;
2. максималната щедрост;
3. значението на изказването;
4. максимална пълнота на информацията;
5. максимално съчувствие;
6. максимално споразумение;
7. максимална скромност.

Според М. В. Колтунова не всички от тези максими може да се прилагат в един речеви акт, т.е. не е необходимо винаги да се съгласяваме с някого, за да покажем съчувствие, но пък трябва да покажем тактичност, коректност и да дадем правото на събеседника да получи точна и пълна информация и да я изрази (Конлтунова, 2000).

Спазването на основния принцип на сътрудничество е най-важният постулат за говорното поведение на бизнесмена и определя избора на

речевите средства в зависимост от ситуацията на комуникация. Всичко това е част от добре работеща фирмена култура. В тази връзка може да посочим, че „във фирмената култура се въплъщава социалността на фирмата, нещо повече – като елемент на фирмената политика тя взаимодейства със стратегията и структурата на фирмата и влияе върху формирането на фирмената мисия.“ (Сирашки, 2012)

В деловата среда езиковата култура се трансформира от абстрактна компетентност в конкретно умение за постигане на бизнес резултати. Владението на вербални и невербални стратегии, както и спазването на комуникативните максими, директно влияят върху успеха на преговорите, изграждането на доверие и сключването на взаимноизгодни споразумения.

Заклучение

В статията се направи опит за постигане на заявената цел, да се анализират аспектите на езиковата култура в контекста на преносимите компетенции. Езиковата култура не е само лингвистичен феномен, а комплексна способност за адаптивно и ефективно управление на комуникацията в разнообразни социални и професионални ситуации.

Обобщаващите заключения могат да се систематизират в няколко основни направления:

1. Връзка „език-компетентност“: Представена е тясната връзка между висока езикова култура и развити преносими компетенции. Езиковата компетентност е фундаментална за критичното мислене, емоционалната интелигентност и способността за разрешаване на конфликти.

2. Икономически и социален ефект: Езиковата култура се идентифицира като стратегически ресурс с пряко влияние върху организационната ефективност, икономическия растеж и социалната стабилност.

3. Необходимост от интегрален подход: Ефективното обучение на бъдещите специалисти изисква интеграция на лингвистични, прагматични и социокултурни знания в учебните програми, насочени към развитието на преносими компетенции.

В хода на научното търсене, възникнаха някои **дискуссионни въпроси**, които могат да бъдат отправна точка за бъдещи изследвания:

- Как дигитализацията и изкуственият интелект трансформират изискванията към езиковата култура и комуникативните умения?
- До каква степен настоящите образователни системи успяват ефективно да интегрират развитието на езиковата култура като основа за преносимите компетенции?
- Какви са най-ефективните методи за оценка на връзката между ниво на езикова култура и професионален успех в конкретни сектори?

В процеса на комуникация информацията се прехвърля от един субект на друг. Ефективната междуличностна комуникация е от съществено значение за успеха на управлението, тъй като решаването на много управленски задачи се основава на прякото взаимодействие на хората и е най-добрият начин за обсъждане на несигурни и неясни въпроси. Следователно, насърчаването и развитието на езиковата култура трябва да бъде приоритет както в образователната система, така и в корпоративните стратегии за развитие на човешките ресурси.

Използвани източници

- Alberts, B., Johnson, A., Lewis, J., Raff, M., Roberts, K., & Walter, P. . (2014). *Molecular Biology of the Cell (6th ed.)*. . Garland Science.
- Byram, M. ((1997).). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Multilingual Matters.
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. . Random House.
- Hall, E.T., & Hall, M.R. (1990). *Understanding Cultural Differences*. . Minneapolis,: Consortium Book Sales & Dist.
- Hall, S. (1997). *Introduction to Representation: cultural representations and signifying practices*, . Thousand Oaks,: CA, Sage Publications.
- Hymes, D. ((1988). Models of the interaction of language and social life. In J. J. Gumperz & D. Hymes (Eds.), *Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication*, 35-71.
- Morillas, M. (2001). *Developments in culture teaching theory*. . In G. Sánchez, Present and future trends in TEFL .
- Spencer-Oatey, H., & Franklin, P. . (н.д.). *Intercultural interaction: A multidisciplinary approach to intercultural communication*. . 2009: Palgrave Macmillan.
- Андреева, Г. М. (2001). *Социална психология*, . Изд. LSU, .
- Бойков, В. и Тоцева, Я. (2016). *Управление на бизнес комуникацията*, . „Дилок“.
- Винокур, Т. (1993). *Говорящий и слушающий. Варианты речевого поведения*. М: Наука.
- Георгиева, С. И. (н.д.). *Концепцията на Александър Теодоров Балан за езиковата култура*. Одеса: // <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a8692565-0ca1-4a3f-a12e-1718fe62c1eb/content>.
- Георгиева, Е. (2008). *Културна комуникация*. София: УИ - СУ „Св. Климент Охридски“ .
- Иванова, Д. (2012). *Култура на деловото общуване. Лингвостилистика на деловите текстове*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“ .

- Конлтунова, М. (2000). *Язык и деловое общение нормы. Риторика*. Москва: Етикет.
- Маринов, Р. (2004). *Комуникационни стратегии*. София.
- Сиращи, Х. (2012). Значение на фирмената култура за екипната дейност във фирмата. *Човешкият фактор в управлението: Юбилейна научно-практическа конференция - Свищов 12-13 октомври 2012*. (стр. 179-185). Свищов: АИ Ценов.
- Сиращи, Х. (2013). Влияние и възможности на мотивацията за преодоляване на административната недостатъчност. *Стандарти и предизвикателства пред публичната администрация през XXI век: Юбилейна международна научна конференция - Свищов 10-11 май 2013* (стр. 532-539). Свищов: АИ Ценов.
- Стайков, Л. (2013). *Ефективна комуникация при преговорите, Научни трудове*, С: Университет за национално и световно стопанство.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЩОВ

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ

Том XVII, 2024 г.
Книга 20

Том XVII, 2024

Книга 20

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Пепа Стойкова – главен редактор
Доц. д-р Красимира Славева – зам.-главен редактор
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Петранка Мидова
Доц. д-р Николай Нинов
Доц. д-р Евелина Парашкевова-Великова
Доц. д-р Венцислав Вечев
Доц. д-р Стела Касабова

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – Стиллов редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – Стиллов редактор на английски език
Елена Генчева – Технически секретар

ISSN 1313-6542

Съдържание

Студии

Иван Росенов Митков

ПРОГНОЗИРАНЕ НА ТЪРСЕНЕТО НА БЪРЗООБОРОТНИ СТОКИ:
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА КЛАСИЧЕСКИ И МОДЕРНИ МАШИНИ
АЛГОРИТМИ5

Йордан Николаев Колев

УПРАВЛЕНСКО-АДМИНИСТРАТИВНИ АСПЕКТИ
НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ИНТЕГРИРАНИТЕ
ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ30

Ненко Василев Василев

АКТУАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ В МАШИНОСТРОЕНЕТО –
ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАСТЕЖ47

Нина Иванова Герганова

ИНОВАЦИИ И ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ В КРИЗИСНА СРЕДА:
ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА78

Станимира Димитрова Томова

УПРАВЛЕНИЕТО НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ КАТО ЕЛЕМЕНТ
НА ЗДРАВНАТА СИСТЕМА99

Цветомира Георгиева Велева

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДИГИТАЛНАТА
ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БАНКОВИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ125

Статии

Abrar Ashraf

LEVERAGING DIGITAL TWINS FOR ECOSYSTEM RESTORATION
AND BIODIVERSITY CONSERVATION IN THE GREEN
ECONOMY FRAMEWORK155

Ахмед Куйтов

ФИНАНСОВИ МОДЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
НА МЛАДЕЖКИ ПРОСТРАНСТВА170

Боряна Руменова Пейчева

ДИГИТАЛНИ АСПЕКТИ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА
ФУНКЦИЯ В МИТНИЧЕСКИЯ КОНТРОЛ184

Василена Щерева Кръстанова ПОДХОДИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ КРИЗИ В ХОТЕЛИЕРСКОТО ПРЕДПРИЯТИЕ	200
Ивайло Георгиев Македонски ПАРАЛЕЛ МЕЖДУ БЮРОКРАТИЧНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ПРЕДИ И СЕГА. ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА "ИДЕАЛНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ"	211
Йордан Стефанов Генов АСПЕКТИ НА ЕЗИКОВАТА КУЛТУРА КАТО ЧАСТ ОТ КОМУНИКАТИВНИТЕ УМЕНИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРЕНОСИМИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ	220
Камелия Кирилова Ангелова ЕВРОПЕЙСКА НОРМАТИВНА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ	234
Маргарита Емилова Кръстева НЕДОСТИГ НА ЛЕКАРСТВА В ЕС - ГЕНЕЗИС НА ПРОБЛЕМА И ВЪЗМОЖНИ РЕШЕНИЯ	243
Марин Георгиев Герганов ВЛИЯНИЕ НА АУТСОРСИНГА НА ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ ВЪРХУ ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИТЕ	254
Мария Петрова Дачева ТЕНДЕНЦИИ ВЪВ ФАСИЛИТИ МЕНИДЖМЪНТА В БЪЛГАРИЯ.....	267
Никола Иванов Николов ТЕМАТИЧЕН ОБЗОР НА ИЗСЛЕДВАНИЯТА НА ИНФЛАЦИОННИТЕ ПРОЦЕСИ В БЪЛГАРИЯ	279
Пенка Стефанова Чернаева ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ: ПОМОЩНИК ИЛИ ЗАПЛАХА ЗА "МИДЪЛ МЕНИДЖМЪНТА" ПРИ ВНЕДРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА АГРОБИЗНЕСА.....	289
Росен Здравков Тумбев СТРЕС НА РАБОТНОТО МЯСТО И ЕМОЦИОНАЛНА ИНТЕЛИГЕНТНОСТ НА МЕНИДЖЪРА	301
Румяна Божидарова Георгиева КОМПЕТЕНЦИИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ	312
Сиана Пламенова Спасова ДИВЕРСИФИКАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ ПРОДУКТ ЧРЕЗ ОРГАНИЗИРАНИ СЪБИТИЯ	322